

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งข้อมูลนี้ได้มาจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งพบว่าในปี 2560 ประชากรผู้สูงอายุมีทั้งสิ้น 11.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.7 จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 67.6 ล้านคน โดยมีแนวโน้มเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากปี 2537 มีจำนวนผู้สูงอายุ ร้อยละ 6.8 ปี 2545 มีจำนวนผู้สูงอายุ ร้อยละ 9.4 ปี 2550 มีจำนวนผู้สูงอายุ ร้อยละ 10.7 ปี 2554 มีจำนวนผู้สูงอายุ ร้อยละ 12.2 และปี 2557 มีจำนวนผู้สูงอายุ ร้อยละ 16.7 ขณะที่เมื่อแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุประจำปี 2560 ออกเป็น 3 ช่วงวัย คือผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) ผู้สูงอายุวัยกลาง (70-79 ปี) ผู้สูงอายุวัยปลาย (80 ปีขึ้นไป) พบว่าผู้สูงอายุของไทยส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยต้น ร้อยละ 57.4 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) จากการจัดสัมมนาสื่อมวลชน เรื่อง การประชาสัมพันธ์การบริหารจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม ณ โรงแรมบางกอกพาเลส กรุงเทพฯ ในวันที่ 10 มิถุนายน 2559 ชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อม กรมประชาสัมพันธ์ กรมควบคุมมลพิษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม ได้สรุปภาพใหญ่องค์ประกอบขยะดังนี้ อันดับ 1 ยังเป็นขยะอินทรีย์ เศษอาหาร รองลงเป็นพลาสติก พร้อมยกตัวอย่างเทศบาลตำบลมหาพรหมณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมีความแตกต่างจากที่อื่นๆ โดยพบ 48% เป็นขยะรีไซเคิล 35% เป็นขยะอินทรีย์ ที่เหลือเป็นขยะทั่วไป และขยะอันตรายเมื่อจำแนกองค์ประกอบขยะ พบมากที่สุดอันดับ 1 คือ เศษอาหาร รองลงมา พลาสติก แต่ขยะที่ตามมาติดๆ คือ ขยะที่เป็นผ้าอ้อม ซึ่งมีผู้นิยมใช้ผ้าอ้อมเด็กสำเร็จรูป ผ้าอ้อมผู้ใหญ่มากขึ้น ซึ่งขยะผ้าอ้อมน่าสนใจได้กลายเป็นหนึ่งในขยะที่กำจัดได้ยากที่สุด และกำลังกลายเป็นขยะที่พบมากขึ้นเรื่อยๆ ทั่วประเทศ ซึ่งผ้าอ้อมที่ใช้แล้ว ถือเป็นขยะที่มีเชื้อโรค การกำจัดมีวิธีการกำจัดทางเดียวคือการเผาด้วยเท่านั้นด้วยสาเหตุนี้จึงทำให้ภาระของท้องถิ่นจึงไม่เพียงแคพัฒนาาระบบสาธารณสุขปกโภคเท่านั้น ขยะที่เกิดขึ้นในโครงสร้างผู้สูงอายุ เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่หน่วยงานท้องถิ่นรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเตรียมตัวให้พร้อม สำหรับระบบการกำจัด คงเลี่ยงไม่ได้ที่จะใช้เตาเผาขยะติดเชื้อ ดังนั้นเตาเผาจึงมีความจำเป็นเช่นเดียวกับที่สังคมต้องการเมรุเผาศพ ไมเช่นนั้นแล้วอาจเกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรค จากการจัดการขยะติดเชื้อที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ผ้าอ้อมผู้ใหญ่ หรือเรียกว่าผ้าอ้อมสำเร็จรูปสำหรับผู้ใหญ่ มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เพราะคนที่ไม่ได้ใช้ได้จำกัดเพียงกลุ่มคนผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้ป่วยที่มีปัญหาเกี่ยวกับระบบขับถ่ายและผู้ป่วยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ผ้าอ้อมสำเร็จรูปสำหรับผู้ใหญ่จึงเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีคุณสมบัติที่ช่วยอำนวยความสะดวกและเพิ่มความถูกสุขอนามัย

ให้แก่ผู้สูงอายุหรือผู้ป่วย สำหรับการใส่ผ้าอ้อมผู้ใหญ่ของผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยโดยทั่วไปจะอยู่ระหว่าง 2- 6 ชิ้น ต่อวัน ปัจจุบันพบว่าผ้าอ้อมผู้ใหญ่หรือผู้ป่วยที่ใช้แล้วจากบ้านเรือนจะถูกทิ้งรวมกับขยะทั่วไป ทำให้การวิเคราะห์องค์ประกอบของขยะจะพบผ้าอ้อมสำเร็จรูปทั้งของเด็กและผู้ใหญ่และผ้าอนามัยเพิ่มมากขึ้นเป็นสัดส่วนโดยน้ำหนักที่มีนัยสำคัญ บางท้องถิ่นมีสัดส่วนของผ้าอ้อมสำเร็จรูปมากกว่าร้อยละ 5 โดยน้ำหนัก ซึ่งหมายถึงหากท้องถิ่นมีขยะเกิดขึ้นวันละ 100 ตัน จะพบขยะประเภทนี้ถึง 5 ตัน ซึ่งผ้าอ้อมสำเร็จรูปประกอบด้วยวัตถุดิบสำคัญ 3 อย่าง ได้แก่ เยื่อกระดาษที่ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างของผ้าอ้อม แผ่นกันความชื้นป้องกันไม่ไขของเหลวไหลออกมา และสารดูดซับความชื้นที่เรียกว่า Super Absorbent Polymer เป็นสารที่ดูดความชื้นได้ถึง 1,000 เท่า ของน้ำหนักตัวของมันเอง ดังนั้น ผ้าอ้อมสำเร็จรูปที่ใช้แล้วเป็นเป็นขยะที่มีความชื้นสูงและย่อยสลายยากมากในสภาวะธรรมชาติ ถ้าพลาสติกทั่วไปใช้เวลา 450 ปีจึงจะย่อยสลาย ผ้าอ้อมสำเร็จรูปและผ้าอนามัยที่มี Super Absorbent Polymer เป็นวัตถุดิบถ้ากำจัดด้วยการฝังกลบจะใช้เวลา 550 ปีจึงจะย่อยสลาย

จากการลงพื้นที่สำรวจของคณะผู้วิจัยและการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับประเด็นการจัดการขยะในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นกินดีอยู่ดีอย่างยั่งยืนได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่า ประชาชนต้องการให้แก้ไขเกี่ยวกับการกำจัดขยะผ้าอ้อมสำเร็จรูปของผู้สูงอายุที่มีเพิ่มมากขึ้นและยังไม่มีมีการกำจัดที่ถูกสุขลักษณะ และเนื่องจากขยะประเภทขยะอื่น ๆ นั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอสังคม จังหวัดหนองคายได้มีการจัดการเบื้องต้นแล้ว ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการผ้าอ้อมสำเร็จรูปในกลุ่มผู้สูงอายุและทารก พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ขึ้นเพื่อกำจัดขยะติดเชื้อและเป็นแนวทางให้กับชุมชนอื่นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะผ้าอ้อมสำเร็จรูปสำหรับผู้สูงอายุและทารก โดยใช้เตาเผาขยะอย่างง่าย ในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

ถ้าชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย นำรูปแบบการกำจัดขยะผ้าอ้อมสำเร็จรูปด้วยเตาเผาขยะอย่างง่าย ไปใช้ในครัวเรือน จะทำให้ปริมาณขยะผ้าอ้อมสำเร็จรูปในชุมชนลดลง ได้อีกทั้งยังสามารถลดภาระในการขนและกำจัดขยะอินทรีย์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้วย

1.4 ขอบเขตในการทำวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการจัดการขยะผ้าอ้อมสำเร็จรูปสำหรับผู้สูงอายุและทารก โดยใช้เตาเผาขยะอย่างง่าย ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะผ้าอ้อมสำเร็จรูปสำหรับผู้สูงอายุและทารก สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1.4.1.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป 7 ประการ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนสถานภาพในครัวเรือน อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

1.4.1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะผ้าอ้อมสำเร็จรูปสำหรับผู้สูงอายุและทารก ภายในชุมชน ในด้านการเก็บรวบรวมขยะ ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย และด้านการกำจัดขยะมูลฝอย

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่เป็นผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) และประชาชนที่มีบุตร ตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี ที่มีทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

1.4.4 ขอบเขตด้านเวลา

ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยนี้เริ่มตั้งแต่ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลสำรวจพื้นที่ในการทำวิจัย การดำเนินการวิจัย การจัดทำรายงานการวิจัย และตลอดจนการนำเสนอผลการวิจัย โดยดำเนินการ ตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ.2561 ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ.2562

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้คำอธิบายนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

ผ้าอ้อมสำเร็จรูป หมายถึง ชุดชั้นในชนิดหนึ่งที่ทำให้ผู้สวมใส่ขับถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะได้โดยไม่ต้องใช้ส้วม

ผู้สูงอายุ หมายถึง ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

ทารก หมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่ 1 เดือนถึง 1 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

เตาเผาขยะอย่างง่าย หมายถึง เตาเผาที่ทำมาจากถังใส่น้ำมันเชื้อเพลิงขนาด 200 ลิตรที่เจาะให้มีฝาด้านบนเพื่อใส่ขยะผ้าอ้อมสำเร็จรูป และด้านล่างเพื่อใส่เชื้อเพลิง และใช้เชื้อเพลิงในการเผาที่หาได้ง่ายในชุมชนคือ กิ่งไม้ แกลบ เป็นต้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงผลที่เกิดจากรูปแบบการจัดการขยะผ้าอ้อมสำเร็จรูปสำหรับผู้สูงอายุและทารก โดยใช้เตาเผาขยะอย่างง่าย ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

1.6.2 ทำให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะผ้าอ้อมสำเร็จรูปสำหรับผู้สูงอายุและทารก โดยใช้เตาเผาขยะอย่างง่าย ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย